

Kuva: Antero Aaltonen

Maanmittaustoimistoissa on jo useamman vuoden ajan tehty maanmittausarkistoihin liittyvää perusparannustyötä tähtäimenä aineistojen siirto yhtenäisarkistoon. Kuvassa Liisa Larjamo Uudenmaan maanmittaustoimistosta.

Maanmittauslaitos on arkistotoimen kannalta poikkeuksellisessa asemassa Suomessa. Maanmittauslaitoksen maanmittausarkistot ovat osa laitoksen keskeisintä toimitustuotannon työaineistoa toimitusten lähtötietojen selvittämisessä ja aineistojen käyttövolyymit ovat todella suuret. Toisaalta maanmittausarkistot ovat arkistolain alaisia, pysyvästi säilytettäviä viranomaisen asiakirjoja, joiden säilyvyys on kansalaisten oikeusturvankin kannalta turvattava kaikissa olosuhteissa. Arkistolain mukaisesti pysyvästi säilytettävät viranomaisten asiakirjat tulee luovuttaa arkistolaitokselle. Näiden kahden, keskenään hieman ristiriitaisenkin tehtävän ratkaisua haettiin

Maanmittauslaitoksen ja arkistolaitoksen yhteistyöllä 1990-luvulla ja lopputuloksena päätettiin perustaa Maanmittauslaitokseen erillinen valtakunnallinen palvelu- ja tuotantoyksikkö: yhtenäisarkisto. Maanmittauslaitoksen päätös arkistojen kokoamisesta Jyväskylään, maakunta-arkiston välittömään läheisyyteen, tehtiin vuonna 2000. Arkistolaitoksen päätös poikkeusmenettelystä maanmittausarkistojen osalta tehtiin marraskuussa 2002.

Yhtenäisarkiston suunnittelu on parhaillaan käynnissä ja rakennustyöt alkavat loppukesästä 2003. Samaan rakennukseen tulevat myös atk-tuotantotilat. Yhtenäisarkiston toiminta alkaa 1.1.2005.

Maanmittauslaitos

kokoaa maanmittausarkistot

Jyväskylään

Marja Rantala

Maanmittauslaitoksen uusi valtakunnallinen palvelu- ja tuotantoyksikkö, yhtenäisarkisto, aloittaa toimintansa vuoden 2005 alussa. Yhtenäisarkistoon tullaan siirtämään kaikki nykyiseen kiinteistöjärjestelmään liittyvät maanmittausarkistot: toimitusasiakirjat ja kartat maanmittaustoimistojen arkistoista. Yhtenäisarkiston käyttöönoton yhteydessä Maanmittauslaitos ottaa käyttöön myös maanmittausasiakirjojen sähköisen arkistoinnin asteittain.

Arkistosiirrot maanmittaustoimistoista yhtenäisarkistoon alkavat vuoden 2005 alusta

Maanmittauslaitoksen maanmittaustoimistossa on jo useamman vuoden ajan tehty maanmittausarkistoihin liittyvää perusparannustyötä tähtäimenä aineistojen siirto yhtenäisarkistoon. Yhtenäisarkistoon siirretään vain nykyiseen kiinteistöjärjestelmään liittyvä pysyvästi säilytettävä aineisto. Ennen isojakoa tai kattavaa uusjakoa oleva aineisto siirretään maakunta-arkistoihin. Maanmittausarkistoista myös seulotaan laitosityhtenäisen linjan mukaisesti niihin kuulumatonta aineistoa, joka luovutetaan edelleen ao. viranomaisille, arkistolaitokselle tai hävitetään. Arkistosiirrot maanmittaustoimistoista yhtenäisarkistoon alkavat vuoden 2005 alusta.

Yhtenäisarkisto tulee olemaan siis ennen kaikkea maanmittausasiakirjojen ja toimitusasiakirjoihin liittyvien kartta-aineistojen arkisto. Maanmittauslaitoksen hallintoarkistojen pysyvästi säilytettävät asiakirjat luovutetaan muiden viranomaisten tavoin arkistolaitokselle.

Maanmittausasiakirjojen asiakaspalvelu muuttuu

Maanmittausarkistojen käyttö on todella vilkasta. Kaikesta asiakirjojen käytöstä yli 70 % on laitoksen sisäistä, muita arkistojen käyttäjiä ovat sukututkijat, paikallishistorioitsijat, tutkijat, muut viranomaiset ja yksittäiset kansalaiset, jotka

ovat kiinnostuneita esimerkiksi tieoikeuksista tai kiinteistörajoista.

Maanmittausarkistoja on mikro kuvattu 1970-luvulta lähtien. Turvakopiointin tarpeesta alun perin alkanut mikrokuvaus on myös tuottanut maanmittausarkistoista varsin kattavan käyttökopioarkiston. Maanmittauslaitoksen arkistotoimen ohjauksella on pyritty originaali-asiakirjojen ja karttojen aineistoja rasittavaa käyttöä vähentämään ja vastaavasti lisäämään mikrofilmiä käyttöä. Edelleen kuitenkin originaali-asiakirjoja lainataan n. 90 000 kertaa vuodessa. Korkeat käyttömäärät selittyvät osin rekisterien perusparannustöillä, osin mikrofilmiä laadun heikkoudella, mutta ehdottomasti suurimmaksi osaksi kysymys on totutusta tavasta. Jo pitkään tiedetty tosiasia on, että niissä toimistoissa, joissa originaaliaineistoja ei ole, toimitustuotanto ja asiakaspalvelu pärjää varsin pitkälle mikrofilmeillä.

Yhtenäisarkiston käyttöönoton jälkeen maanmittausasiakirjojen pääasiallinen käyttö tapahtuu maanmittaustoimistojen mikrofilmiarkistojen avulla. Maanmittaustoimistot palvelevat niin sisäisiä kuin ulkoisiaakin asiakkaita mikrofilmeillä. Tämän palvelun parantamiseksi mikrofilmiä koelmien laatua parannetaan laitoksessa systemaattisesti. Maanmittaustoimistojen mikrofilmiä lukulaitekanta tullaan myös uusimaan vuoden 2004 aikana niin, että sähköisten kopioiden toimittamisen mahdollistavia, laadukkaita skannaavia lukulaitteita hankitaan toimitustuotannolle ja

asiakaspalvelupisteisiin. Yhtenäisarkistolle palvelupyynnöt originaali-asiakirjojen skannaamiseksi tai kopioimiseksi lähtee vain silloin, kun maanmittaustoimiston mikrofilmin laatu ei riitä. Tällaista materiaalia, joissa hyvälaatuisenkaan mustavalkoisen mikrofilmin antama informaatio ei ole riittävä, ovat mm. isojakojen kartat. Yhtenäisarkiston digitointisuunnitelmissa nämä tullaan huomioimaan.

Jyväskylään siirrettyjen alkuperäisten asiakirjojen laitoksen ulkopuolinen tutkijapalvelu on suunniteltu toteuttavaksi yhteistyössä Jyväskylän maakunta-arkiston kanssa.

Maanmittauslaitoksessa on käynnissä yhtenäisarkiston käyttöönottoprojekti, joka määrittelee arkistojen käyttöön liittyvät asiakaspalvelukonseptit ja niiden vasteajat sekä varsinaisten alkupepäisaineistojen siirtosuunnitelmat toimistoista Jyväskylän yhtenäisarkistoon. Projektin määräaika on syyskuun 2004 loppuun.

Sähköinen tulevaisuus

Yhtenäisarkiston aloittaessa toimintansa vuoden 2005 alussa Maanmittauslaitoksessa tullaan ottamaan käyttöön myös toimitusasiakirjojen sähköinen arkistointi. Tavoitteena on, että vuodesta 2005 lähtien uusi syntyvä aineisto arkistoidaan sähköiseen arkistoon osana toimitustuotannon prosesseja. Ennen vuotta 2005 syntyneiden maanmittausasiakirjojen ja karttojen digitointi sähköi-

seen arkistojärjestelmään tulee näillä näkymin tapahtumaan tilausten ja tarveharkinnan perusteella. Arkistoaineistoja tullaan myös digitoimaan erillisinä skannausprojekteina. Kuinka nopeasti ja missä laajuudessa vanhaa aineistoa saadaan sähköiseen arkistoon, on selvitysten kohteena.

Toimitusasiakirjojen sähköistä arkistointia ja sen edellytyksiä on selvitetty Maanmittauslaitoksessa ensin vuonna 1998 JAKOARKKI-työryhmän toimesta ja viime vuonna valmistui sähköisen arkiston esiselvitys, joka tutki arkistoprosessin nykytilaa ja arkistointikäytäntöjä, asiakirja- ja karttatuotannon nykytilaa, asiakaspalvelun tarpeita, asiakirjojen ja karttojen formaatteja sekä teknisiä ratkaisuvaihtoehtoja.

Maanmittauslaitoksessa käynnissä oleva DigiARKKI-määrittelyprojekti tulee keskittymään nimenomaan *maanmittausarkistojen* sähköiseen säilyttämiseen. Määrittelyssä kuitenkin otetaan huomioon myös muiden laitoksen tuottamien arkistoaineistojen (esim. ilmakehän ja hallintoarkistojen) mahdollinen myöhempi integrointi samaan sähköiseen arkistojärjestelmään. Keskeisessä roolissa projektissa on myös asiakirjatuotannon ja sähköisen arkiston välisten rajapintojen määrittely. Sähköinen arkisto on keskeinen osa Maanmittauslaitoksen tietohallintoa ja sen avulla laitos pystyy tulevaisuudessa laajentamaan sähköistä asiointia ja näin entistä paremmin vastaa-

maan julkisuuslain viranomaisille asetamiin hyvän tiedonhallintatavan ja informointivelvoitteen vaatimuksiin.

Sähköisen arkistoinnin ensimmäisessä vaiheessa tullaan todennäköisesti keskittymään arkistoasiakirjojen tuottamiseen ja arkiston hallintaan sekä suhteellisen yksinkertaisiin oman henkilöstön käyttöön tuleviin peruspalveluihin. Palveluvalikoima ja myös käyttäjäkunta laajenee myöhemmin, kun sähköisen arkiston volyymit kasvavat sekä uuden asiakirjatuotannon että vanhojen arkistoa-ineistojen digitoinnin myötä. Pitkän tähtäimen tavoitteena on arkistopalvelu Internetin kautta.

Sähköisen arkistomme palvelut tulee järjestää myös niin, että ne ovat yhteensopivia manuaalisesta arkistosta annettujen palvelujen kanssa, eikä käyttäjän tarvitse tietää, missä muodossa arkistoidut asiakirjat ovat. Tulevaisuuden verkkopalvelujen kannalta pitää löytää myös mahdollisimman ”monikanavaisesti” toimiva arkistoratkaisu, jossa arkistossa olevista standardin mukaisesti arkistoiduista asiakirjoista voidaan tuottaa asiakkaalle hänen tarvitsemiaan lopputuotteita eri kanaviin (paperille, sähköpostiin, www-sivuille jne.) eri formaateissa.

**Kirjoittaja on
Maanmittauslaitoksen yhtenäis-
arkiston johtaja,
sähköposti
marja.rantala@maanmittauslaitos.fi.**

Maanmittaus on alana Suomessa rakentanut itselleen suojamuurit ja asenteet, jotka hidastavat alan kehittymistä muun yhteiskunnan – ja muun maailman – mukana. Taantumana näkyy vientitoiminnan heikkeneminen ja myös kotimarkkinoiden kuivuminen. Erityisesti vientitoiminta tulisi nähdä yhteiskunnallisesti tärkeänä meidänkin alallamme. Onhan se selkeästi tapa kohentaa kansantalouden ja näin kaikkien hyvinvoinnin tilaa.

Maanmittaus on tekniikan ja juridiikan symbioosi, jonka varaan yhteiskuntamme talouden perusrakenteet nojautuvat. Ammattikuntamme kantaa vastuun niistä kiinteän maanomaisuuden rekisterikirjoista, jotka määrittävät omistajan ja omistuksen ulottuvuuden. Ymmärrämme ja osaamme myös matkan varrelta useita asiaan vaikuttavia seikkoja tähtien asennoista, maapallon muodoista, tehtävää varten tarvittavien karttojen laadimisesta sekä siitä, miten selvittää aiheen pykäläviidakosta ja myös siitä, miten ”oikea” hinta määrätään. Ilman maanmittausta ei yhteiskunnan kehitystä pystytä hallitsemaan eikä toteuttamaan. Tällä maanmittauksella on toimijoita niin julkishallinnon organisaatioissa kuin avoimella sektorillakin.

Mielenkiintoisen lähtökohdan asian tutkiskelulle antoi käsiini sattunut ”Suomen kartastoalan tulevaisuus” -julkaisu vuodelta 1988 (MMH julkaisu nro 62). Raportissa todetaan ”Keisarillisen keskusjohtoisuuden” purkautuvan ja povataan siirtymistä toimintaan markkinoiden ehdoilla. Kun kiikaroi taaksepäin tuon 15 vuotta maanmittauksen kehitystä, voi vain apeana todeta, että odotettu kehitys on ollut hyvin hidasta. Saman ajanjakson puitteissa ovat postsosialistisen yhteiskunnan kehitystrendit purkaneet julkisen hallinnon sisään rakennettuja tuotantolaitoksia. Suunnitelmatalouden negatiivisia vaikutuksia on suoma-

Kuva: Antero Aaltonen

Yhtenäisarkiston suunnittelu on parhaillaan käynnissä ja rakennustyöt alkavat loppukesästä 2003. Samaan rakennukseen tulee myös ATK-tuotantotilat. Yhtenäisarkiston toiminta alkaa 1.1.2005.